

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse määruse „Nõuded statsionaarse õppega üldhariduskooli õppe- ja kasvukeskkonnale” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

11. detsembril 2024. a võttis Riigikogu vastu rahvatervishoiu seaduse, mille Eesti Vabariigi President kuulutas välja 18. detsembril 2024. a. Nimetatud seadus jõustub 1. septembril 2025. a. Nimetatud seaduse §-ga 53 muudetakse muuhulgas põhikooli- ja gümnaasiumiseadust.

Seaduse jõustumisel peab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 19 lõike 1 kohaselt õppekeskkond toetama õpilase arengut ja tervist ning olema tervisele ohutu. Sama paragrahvi teisest lõikest tulenevalt lähtub kool koolis toimuva õppe ja kasvatus korraldamisel riiklikest õppekavadest ning riiklikes õppekavades ja õigusaktides õppekeskkonnale sätestatud nõuetest. Ka väljaspool kooli toimuva õppe ja kasvatus korraldamisel lähtutakse võimaluse korral käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud nõuetest.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 19 lõikes 4 sätestatakse, et täpsemad nõuded statsionaarse õppega üldhariduskooli õppekeskkonnale, terviseriskide ohjamisele ja riskitegurite vähendamisele õppekeskkonnas ning õppe ja kasvatus korraldamisele kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

Käesolev määrus kehtestatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 19 lõike 4 alusel.

Kehtiva õiguse kohaselt on koolid kohustatud täitma järgmistest õigusaktidest tulenevaid tervisekaitse nõudeid:

- 1) Vabariigi Valitsuse 30. mai 2013. a määrus nr 84 „Tervisekaitse nõuded koolidele“;
- 2) Sotsiaalministri 27. märtsi 2001. a määrus nr 36 „Tervisekaitse nõuded kooli päevakavale ja õppekorraldusele“;
- 3) Sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määrus nr 8 „Tervisekaitse nõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“.

Ülalnimetatud määrustes sätestatud nõuded on mõnel puhul ebamõistlikud või aegunud ning ei arvesta kaasaegsete ehituslike võimalustega. Samuti ei ole rakendamise perioodil tekkinud selget arusaama, mis on teatud nõuete eesmärk. Lisaks ei ole eespool nimetatud määrustega mõistlik dubleerida juba ehitusseadustikus või teistes seadustes sätestatud nõudeid (näiteks ehitisele esitatavad nõuded ja tuleohutusnõuded), mis kehtivad neile viitamata.

Eelnõu eesmärk on kaasajastada kehtivaid nõudeid ning leevendada nõudeid, mis on liiga ranged või raskesti täidetavad. Samuti on püütud määruse sõnastamisel lubada suurem paindlikkus ja lähtumine riskianalüüsi tulemustest. Ettepaneku probleemi lahendamiseks tegid Sotsiaalministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium, lähtudes seoses seaduste uuenemisega ka määruste uuendamise vajadusest ning laekunud päringutes kirjeldatud muredest. Eelnõu väljatöötamine toimus koostöös Sotsiaalministeeriumi tervisevaldkonna esindajatega ning kaasati ka Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Kultuuriministeerium, Transpordiamet, Eesti Linnade ja Valdade Liit.

Eelnõuga ei muudeta nõudeid kehtiva regulatsiooniga võrreldes rangemaks, kuid säilitatud on põhimõte, mille kohaselt peab kooli pidaja järjepidevalt jälgima asutuse õpi- ja kasvukeskkonda

ning võtma kasutusele meetmed nõuete tagamiseks. Määruses on endiselt nõuded, mis on kõige olulisemad õpilase arengu toetamiseks ja turvalise füüsilise keskkonna tagamiseks.

Eelnõu sätestab nõuetega vastavusse viimiseks üleminekutähtajad. Eelnõu järgi jõustub Vabariigi Valitsuse määrus „Nõuded statsionaarse õppega üldhariduskooli õppe- ja kasvukeskkonnale“ 1. septembril 2025. a, mil jõustub rahvatervishoiu seadus ning ühtlasi nimetatud seaduse § 53 (põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmine).

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduspoliitika osakonna juhataja Ülle Matsin (ulle.matsin@hm.ee; tel 735 0149), üldhariduspoliitika osakonna õppekava valdkonna juht Marjeta Venno (marjeta.venno@hm.ee; tel 735 1130), Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna nõunik Marilyn Lutsoja (marilin.lutsoja@sm.ee; tel 58 667 485), Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna nõunik Annemari Linno (teenistusest lahkunud), Haridus- ja Teadusministeeriumi õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Indrek Kilk (indrek.kilk@hm.ee, tel 735 0144).

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus jaotub kokku viieks peatükiks. Esimeses peatükis nähakse ette üldsätted. Teises peatükis nähakse ette nõuded füüsilisele õppekeskkonnale. Kolmandas peatükis nähakse ette nõuded tervise edendamisele. Neljandas peatükis nähakse ette nõuded vaimsele ja sotsiaalsele õppe- ja kasvukeskkonnale. Viiendas peatükis nähakse ette määruse rakendussätted.

Eelnõuga on mõningaid seni kehtinud nõudeid leevendatud, nt hügieeniruumide sisustuse osas. Lisaks on suurendatud paindlikkust ruumide suuruse osas, andes siinkohal Terviseametile suurema kaalutusõiguse võimaldades erandjuhtudel koolidel oma ruumidesse mahutada rohkem õpilasi kui määrusega üldjuhul ette on nähtud juhul kui see on turvaline ning tarvilik.

Määruse esimeses peatükis on sätestatud üldsätted, mis sisaldavad määruse reguleerimis- ja kohaldamisala väljatoomist, määruses kasutatavatele terminite osas viitamist seadustele ning kõige üldisemaid nõudeid (üldnõuded) statsionaarse õppega üldhariduskooli õppe- ja kasvukeskkonnale.

Paragrahvis 1 sätestatakse määruse reguleerimis- ja kohaldamisala. Määruse reguleerimis- ja kohaldamisala sõnastust on võrreldes seni kehtiva regulatsiooniga mõnevõrra muudetud, eelkõige seaduses antud volitusnormi ümbersõnastamise tõttu - Määruses ettenähtud nõuded kehtivad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tähenduses põhikooli ja gümnaasiumi õppe- ja kasvukeskkonnale ja terviseriskide ohjamisele ning riskitegurite vähendamisele. Määrust kohaldatakse ka erakoolidele erakooliseaduse § 2 lõike 2 punktide 2-5¹ tähenduses.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõikes 3 on põhikooli ja gümnaasiumi tegutsemise vormid ette nähtud (põhikool; koolieelne lasteasutus ja põhikool, mis tegutsevad ühe asutusena; gümnaasium; põhikool ja gümnaasium, mis tegutsevad ühe asutusena jne). Kõigile neile laienevad ka käesolevast määrusest tulenevad nõuded.

Lõikes 2 on sätestatud – üldhariduskoolile, mis asub enne 1940. aastat kasutusele võetud ja planeeringu kohaselt miljöövärtuslikku keskkonda kuuluvas hoones või hoones, mis on tunnistatud mälestiseks või asub muinsuskaitsealal või kuulub UNESCO maailmapärandi

nimekirja vastavalt muinsuskaitseadusele, kohaldatakse käesoleva määrusega kehtestatud nõuetest erinevaid nõudeid vastavalt riskianalüüsi tulemustele. Seega on kehtestatavas regulatsioonis ette nähtud millistele koolidele käesolevat määrust ei kohaldata (neil koolidel on vaja koostada riskianalüüs õppe- ja kasvukeskkonnas terviseriskide ohjamiseks ning riskitegurite vähendamiseks). Käesoleva määrusega sätestatud nõuetest erinevaid nõudeid kohaldatakse niivõrd, kui see ei ole muinsuskaitseadusega vastuolus ning ei ohusta laste tervist. Sarnane regulatsioon on ette nähtud ka kehtivas määruses. Vahe kehtiva regulatsiooniga seisneb selles, et uus tekst on esitatud mitmuse asemel ainsuses.

Lõikes 3 on sätestatud, et käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud koolis korraldab kooli pidaja õppekeskkonna ohutuse hindamiseks ning õpilaste haigestumise ja vigastuste ennetamiseks riskianalüüsi, dokumenteerib riskianalüüsi tulemused ning esitab riskianalüüsi tulemused järelevalveametniku nõudmisel.

Paragrahvis 2 on sätestatud regulatsioon määruses kasutatavate terminitega seonduvalt. Termineid nende määruses eraldi ette nähtud ei ole, vaid on viidatud erinevatele seadustele, milles kasutatavaid termineid kasutatakse ka määruses. Nimelt on sätestatud, et määruses kasutatakse termineid rahvatervishoiu seaduse, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, erakooliseaduse ja ehitusseadustiku tähenduses. Analoogne regulatsioon on ka kehtiva määruse paragrahvis 2, selle vahega, et viidatud ei ole rahvatervishoiu seadusele, kui uuele seadusele, mis jõustub 1. septembril 2025. a.

Paragrahvis 3 on esitatud sarnaselt kehtivale määrusele üldnõuded.

Lõikes 1 on sätestatud, et hooned, rajatised ja ruumid peavad vastama ehitusseadustiku ja selle alusel kehtestatud nõuetele, samuti käesoleva määrusega kehtestatud nõuetele. Ka kehtivas määruses on § 3 lõikes 2 kehtestatud sama regulatsioon.

Lõikes 2 on sätestatud, et kooli ruumides peab olema kehtivatele standarditele vastav piisav õhuvahetus, küllaldane loomulik ja tehisvalgustus, külma- ja soojaveevarustus, heit- ja reovee kanalisatsioon, veeseaduse ja selle alusel joogiveele kehtestatud nõuetele vastav joogivesi ning juhul, kui koolihoones toitlustatakse õpilasi, siis tingimused nõuetekohaseks toitlustamiseks, ning riiete vahetamiseks, pesemiseks ja hügieeniliseks tualeti kasutamiseks. Küllaltki sarnane regulatsioon on kehtiva määruse § 3 lõikes 4. Siseruumides saastunud õhk on nii linna- kui maapiirkondades peamine hingamisteede haigustesse haigestumise põhjus.

Lõikes 3 on sätestatud, et õpetajatel ja õpetajaid abistavatel töötajatel peavad olema oskused anda esmaabi.

Esmaabi on kiire ja ajutine abi, mida antakse äkilise haigestumise, vigastuse või muu terviserikke korral enne professionaalse meditsiinilise abi saabumist. Esmaabi eesmärk on kannatanu seisundi stabiliseerimine, eluohtliku olukorra leevendamine ja edasiste kahjustuste vältimine. Õpetajad ja õpetajaid abistavad töötajad veedavad laste ja noortega märkimisväärse osa päevast. Ootamatute tervisehäirete, vigastuste või muude erakorraliste olukordade korral võib esmaabi kiire ja pädev osutamine olla otsustava tähtsusega õpilase tervisele ja heaolule.

Nõue tagada õpetajatele ja neid abistavatele töötajatele esmaabi andmise oskused on kooskõlas töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ning haridusametuse ohutuse tagamise põhimõtetega. See aitab vähendada võimalikke tervisekahjustusi ning suurendab koolipersonali valmisolekut reageerida kriitilistes olukordades enesekindlalt ja tõhusalt.

Säte lähtub ka üldisest ennetuspõhimõttest, mille kohaselt on mõistlik ennetada tervisekahjustusi ja vähendada riskide mõju juba enne professionaalse arstiabi saabumist. Lisaks toetab see lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, mille kohaselt on lastel õigus turvalisele ja hoolivale õpikeskkonnale.

Lõikes 4 on sätestatud, et kõigi käesolevas määruses sätestatud nõuete täitmise tagavad kooli direktor ja pidaja.

Määruse teises peatükis on sätestatud nõuded füüsilisele õppekeskkonnale. Kuigi füüsilise õppekeskkonna nõuded tulenevad täna pigem Vabariigi Valitsuse 30. mai 2013. a „Tervisekaitseõuded koolidele“, on osa käesolevas peatükis käsitletavatest nõuetest täna reguleeritud hoopiski sotsiaalministri 27. märtsi 2001. a määruses nr 36 „Tervisekaitseõuded kooli päevakavale ja õppekorraldusele“.

Paragrahvis 4 on sätestatud õpilase ohutu kooli ja tagasi jõudmise korraldamisega seondud regulatsioon. Sarnaselt kehtivale sotsiaalministri määrusele on sätestatud, et põhikooli õpilase¹ jalgsi käimise koolitee ei tohi olla pikem kui 3 kilomeetrit. Erinevalt kehtivast regulatsioonist täpsustatakse määruse eelnõus, et mis saab siis, kui õpilase koolitee (kodu kaugus koolist) on pikem kui 3 kilomeetrit. Sellisel juhul ja olukorras kus kooli pääsemiseks puudub sobiva ajagraafikuga ühistranspordi võimalus, peab kohalik omavalitsus korraldama transpordi kooli ja tagasi.

Kohalik omavalitsus peab transpordi korraldama ka siis, kui lapse koolitee kulgeb suure liikluskorrumusega maantee ääres, kus lubatud piirkiirus on suurem kui 50 km/h ning puudub kergliiklustee või jalakäijate jaoks füüsilise takistusega (äärekivi, postid, piire vms) eraldatud kõnnitee või kui koolitee kulgeb väljaspool asulat läbi õpilasele potentsiaalselt terviseohtliku maastiku. Sellisel juhul ei määra kohustuse täitmist asjaolu, et õpilase kodu kaugus koolist on vähem kui 3 kilomeetrit. Lapsevanem teavitab kohalikku omavalitsust, kui lapse koolitee vastab eelkirjeldatud tunnustele.

Seega on lõigete 1 ja 2 ühine tunnus see, et nähakse ette kohaliku omavalitsuse kohustus teatud juhtudel transport õpilastele tagada. Üldisemalt on ka Eesti Vabariigi haridusseaduse § 7 lõike 2 punktis 8 sätestatud, et kohalikud omavalitsused korraldavad koolikohustuslike laste sõidu haridusasutusse ja tagasi.

Lõikes 4 on sätestatud, et koolitranspordi bussipeatus peab vastama ühistranspordi peatuste planeerimise ja rajamise põhimõtetele. Ootekoha all mõeldakse kas eraldi ooteala kui buss peatub suletud või avatud taskus või juhul kui buss peatub sõidurajal, siis kasvupinnase eemaldamist ja freesasfaldi või kruusaga katmist ning kitsa tee muldkeha korraldada kraavi truubiga täitmist. Sisult on tegemist kindlustamata peenra laiendusega selleks, et inimesed ei peaks kasvupinnase peal bussi ootama.

Paragrahvis 5 sätestatakse maa-alale ja maa-ala korrashoiule.

Lõikes 1 on sätestatud, et koolil peab olema omaette maa-ala, mis on puhas ja heakorrastatud, Maa-ala peab olema varustatud õpilaste arenguks ja õpeks sobivate ohutute vahenditega. Puhtuse ja heakorrastuse all on silmas peetud seda, et hoovis ei tohi ladustada prügi, õpilastele

¹ Seni oli sõnastatud „koolikohustusliku õpilase“, mis on põhimõtteliselt sama eelnõus pakutuga, arvestades, et koolikohustusliku õpilaseks vaadeldakse (õppimiskohustuse kehtestamiseni) põhihariduse omandajat

kasutamiseks mittemõeldud esemeid või nende tervisele ohtlikke esemeid/jäätmeid. Muru/hein jms peab olema mõistliku kõrgusega ja soovitatavalt püगतud, et lapsed seal joostes ei komistaks ja kukuks ning, et vähendada puukide levikut.

Lõikes 2 on sätestatud, et maa-ala korrashoiuks kasutatavad tööriistad, masinad ja ohtlikud seadmed peavad asuma õpilastele kättesaamatus kohas. Kuna erinevad tööriistad võivad olla lastele ohtlikud, on nõutud laste ligipääsu piiramine nimetatud tööriistadele ja seadmetele. Silmas on peetud erinevad tööriistu, mida kasutatakse näiteks territooriumi korrashoiuks (muruniidukid, lehepuhurid jms).

Lõikes 3 on sätestatud, et maa-alal peab olema ette nähtud rataste ja muude liikumisvahendite hoidmise võimalus. Koolis käivad lapsed tihti jalgratastega ning seetõttu peab olema võimalus neid ka turvaliselt hoiustada nii, et oleks välistatud esemete varastamine.

Lõikes 4 on sätestatud, et kooli maa-alal peab liikumine olema korraldatud turvaliselt, arvestades jalakäijaid ja erinevaid liikumisvahendeid. Säte on tarvilik kuna üha levinumaks on muutunud erinevate kergliiklusvahendite kasutamine ning kooli maa-alal võib liikuda ka autosid, koolibuss või muid sõiduvahendeid.

Paragrahvis 6 sätestatakse nõuded (õppe)hoonele, ruumidele ja sisustusele.

Lõikes 1 sätestatakse, et ruumide seinad, ukсед, trepid ja põrandad peavad olema viimistletud mitteläikivaks ning olema kergesti hooldatavad, kasutamisel ohutud ja vastupidavad. Ohutuse all on silmas peetud, et aknad ei oleks laste poolt avatavad ja ukсед ei oleks niisuguse tehnoloogiaga, et lapsel on tõenäosus sinna näpud vahele jätta (tugevalt isesulguvad jms). Uste liikumine ja sulgumine peab olema kerge ja sujuv. Õpilaste ohutuseks on vajalik arvestada, et pöörduks ja pendeluks ei ole lastele ohutud ja neid ei tohiks lasteasutuses kasutada, sest lapsed võivad jääda pöördukse vahele. Lükanduks peab olema varustatud magnetsulguriga või kaitseseadisega, mis takistab lapse käe ukse vahele jäämist. Maailma Tervishoiuorganisatsiooni WHO nõuete kohaselt tuleb aknad alates II korrusest varustada spetsiaalsete, nn lapsekindlate sulguritega, kettide või fiksaatoritega, mis ei võimalda akent avada enam kui 8-10 cm. Trepp peaks olema valgustatud, tugeva turvapiirde ja trepikäsi puuga ning trepikäsi puu peab olema mõlemal pool treppi. Kui õppeasutusel on väga kitsas trepp, mis ei võimalda käsi puu paigaldamist mõlemale poole treppi, siis peab olema õppeasutuse riskianalüüsis kirjas, et liikumine trepil toimub samaaegselt vaid ühes suunas – kas üles või alla. Trepi esimene ja viimane aste peavad olema arusaadavalt märgistatud. Põrandate ja treppide puhul on väga oluliseks komponendiks ka see, et need ei tohi olla libedad. Libisemisvastaste meetmete kasutamine, nagu libisemisvastased ribad trepiastmetel, aitavad tagada turvalise keskkonna. Märgistamiseks võib kasutada optilist kontrastset punaste-valgete või mustade-kollaste vöötidega linti või muud asjakohast erksavärvilist tähistust, et õpilaed märkaksid liikumisteel trepi astet.

Lõikes 2 on sätestatud, et kooli siseviimistlusel arvestatakse hea ehitustava kohaselt lubatud järelkõla kestust ning heliisolatsiooninõudeid. Selles lõikes on sätestatud, et ruumides, mida kasutavad õpilased korruga (klassiruumid) peab olema siseviimistlus, mis ei tekita soovimatut kaja ega häiri kõne arusaadavust ja arvestab hea ehitustavaga (üldtunnustatud ehitusreeglitiku ning standardite) kohaselt lubatud järelkõlakestust. Järelkõla vähendamiseks piisab akustiliste isolatsiooniplaatide paigaldamisest lakke/seina või ka mööblit/kardinatest. Nõue kehtib projekteeritavatele ja rekonstrueeritavatele õppeasutustele. Projekteerimisel arvestatakse hea ehitustava kohaselt standardeid, sealhulgas Eesti standardit EVS 842 „Ehitise

heliisolatsiooninõuded. Kaitse müra eest“, mille kohaselt peab õpilaste kasutuses olevate ruumide järelkõlakestuse piirväärtus olema 0,6 sekundit sagedustel 125 – 2000 hertsi ja koridorides 1,3 sekundit sagedustel 500 – 2000 hertsi. Sätte rakendamiseks on üleminekuage 2030. aastani.

Lõikes 3 on sätestatud, et õpperuumi mõõtmed ja sisustus peavad vastama läbiviidavale tegevusele. Õpperuumi pindala peab olema vähemalt 2 m² iga õpperuumi korraga kasutava põhikooli õpilase kohta. Säte on tarvilik tagamaks õpilastele piisava ja ohutu liikumisruumi klassiruumis ning ka piisava õhu olemasolu. Lapsed on võrreldes täiskasvanutega tundlikumad süsihappegaasi sisalduse osas õhus ning nende enesetunne halveneb varem kui õpetaja võib mõjusid tunnetama hakata. Selleks, et õpilastel oleks parem õppetööle keskenduda, on tarvilik tagada õpperuumides piisav värske õhu hulk ja õhuvahetus. Säte on oluline vigastustuste ennetamiseks. Tegu on ka varasemalt kehtinud nõudega.

Lõikes 4 on sätestatud, et õpperuumides tuleb tagada võimalus katta aknad otsese päikese kiirguse vähendamiseks. Otsene päikese kiirgus võib hakata õpilase õppetööd segama, pannes õpilased sõltuvalt nende istekohast ebavõrdsesse olukorda. Nii võib olla õpilasel, kellele paistab päike otse peale, raskem õppetööle keskenduda ning seega ka raskem materjali omandada kui õpilasel, kellele päike otse peale ei paista. Selleks on tarvilik võimalus aknaid katta.

Lõikes 5 on sätestatud, et õpperuumid võivad asuda kõigil maapealsetel korrustel, kus on õppetöö läbiviimiseks piisav loomulik valgustus. Keldrikorrusel võivad olla sellised õpperuumid, milles õpilased ja õpetajad ei viibi kogu koolipäeva vältel ning kus õpe ei eelda silmadele pingutavaid tegevusi. Keldrikorrusel asuvates õpperuumides peab olema piisav tehisvalgustus, ventilatsioon ning radooni ruumipääs on tõkestatud. Ruumide asukoht ja paigutus peaksid võimaldama sujuvat ja ohutut liikumist õppeasutuse sees. Selleks, et vältida laste silmadele ebamõistlikku koormust on tarvilik, et õpperuumides, kus lapsed tegelevad silmi kurnavate tegevustega nagu lugemine või kirjutamine oleks lisaks tehisvalgusele ka loomulik valgus. Nii on võimalik lubada keldrikorrustele, kus on ainult tehisvalgustus, tegevusi mis ei nõua silmade pingutamist. Näiteks erinevad sportlikud tegevused, jõusaal, muusika (kui ei ole tarvis lugeda nooti vms), teater (tekstide lugemine peab aga toimuma loomuliku valgustusega ruumides). Spordiruumide valgustus loetakse piisavaks kui see vastab standardile EVS-EN 12193 „Valgus ja valgustus. Spordivalgustus.“ Siinkohal on tarvilik jälgida, et keldris tehtavad tegevused ei täidaks ära tervet koolipäeva nii, et lapsed viibivad suurema osa ajast keldrikorrusel. Ruumides peab olema piisav õhuvahetus, et vähendada nakkushaiguste levikut ning tagada piisav hapnikutase. Lisaks peab olema takistatud radooni pääs ruumidesse.

Lõikes 6 on sätestatud, et koolis tagatakse võimalus kõigile õpilastele üleriie ning jalatsite paigutamiseks. Õppeasutuses käivad lapsed vajavad kohta, kus hoida oma üleriideid ja jalatseid. Riidekapid või nagid aitavad õpilastel hoida oma riideid korras ja eristada oma asju teiste laste riidest. Vastavalt õppeasutuse ruumide eripärale ja paigutusele on igal lapsel oma riidekapp, nagi(d) või mõlemad.

Lõikes 7 on sätestatud, et kooli õppe- ja muude ruumide sisustuses kasutatavad materjalid ja tooted peavad olema ohutud, vastama kasutusotstarbele ja olema lubatud kasutamiseks Eestis ja/või Euroopa Liidu riikides. Õpperuumide sisustus peab olema puhas ja ohutu, võimaldama õpilastel ja koolipersonalil, sealhulgas abivahendiga liikuvatel õpilastel ja õpetajal, vabalt liikuda ning õppetegevuses osaleda. Õues kasutuseks mõeldud materjalid ning tooted võivad siseruumides kasutades eritada keskkonda kemikaale koguses, mis ületab piirnorme, seega on

tähtis jälgida kasutusotstarvet. Sisustus peab olema ohutu – kasutamise käigus tekkinud kulumine ei tohi võimaldada vigastuste tekkimist. Sisustus peab olema ka nõuetekohaselt kinnitatud ning paigutatud nii, et kõigil oleks võimalik ruumis ohutult liikuda. Vajadusel tuleb tarvitusele võtta abivahendid sisustuse ohutumaks muutmiseks nagu näiteks teravatele nurkadele asetada pehmed või mööbli ustele eraldi lukud.

Lõikes 8 on sätestatud, et erivarustusega õpperuumides ning spordi- ja võimlemissaalis peavad olema kättesaadavad esmaabi osutamise vahendid. Erivarustusega õpperuumid käesoleva määruse tähenduses on labor, füüsika- ja bioloogia/keemiaklass, tehnoloogiaõppe/praktilise õpetuse klass ja õppeköök. Kehtiv regulatsioon erivarustuse õpperuume ei määratlenud.

Esmaabi vahendite kättesaadavus nimetatud ruumides on eriti oluline kuna õpilased puutuvad neis kokku kemikaalidega, tulega või kuumade esemetega, teravate tööriistadega ja muude asjadega, mis võivad kergesti põhjustada vigastusi.

Paragrahvis 7 sätestatakse nõuded erivarustusega õpperuumidele.

Lõikes 1 on sätestatud, et füüsika- ja bioloogia/keemiaklassi või labori sisseseade peab vastama kasutamise eesmärgile. Olemas peavad olema katsete läbiviimiseks vajalikud isikukaitsevahendid ja õpilastele nähtaval kohal asuv ohutusjuhend. Lisaks peab saama sooja veega käsi pesta. Kätepesuvalamute juures peavad olema vahendid hügieeniliseks kätepesuks ja -kuivatamiseks. Nimetatud ruumides kasutatakse tihti tugevalt happelisi või aluselisi aineid, mis võivad ilma spetsiaalse pinnatöötluseta pindu kergelt kahjustada. Lisaks võidakse kasutada katseteks ka muid ohtlikke kemikaale. Samuti on tarvilik ligipääs voolavale veele ja piisav õhuvahetus vähendamaks ohtu õpilaste tervisele. Õpilastel peab olema võimalik kasutada isikukaitsevahendeid ning nad peavad olema teadlikud kuidas käituda ohu korral ning selle kohta peab olema nähtaval kohal ka ohutusjuhend.

Lõikes 2 on sätestatud, et füüsika- ja bioloogia/keemiaklassi või labori abiruum peab asuma õpetaja töökoha poolel. Abiruum peab olema kahe uksega, millest üks avaneb õpperuumi ja teine koridori. Abiruumi mõlemad ukсед peavad olema avatavad evakuatsiooni suunas. Samasisuline regulatsioon on ka täna kehtivas Vabariigi Valitsuse 30. mai 2013. a määruse nr 84 „Tervisekaitse nõuded koolidele“ § 8 lõikes 1. Nõue on tähtis tagamaks õpilaste ohutust. Abiruumis hoiustatakse erinevaid kemikaale ning muid ohtlikke seadmeid. Nii on tarvilik õnnetuse korral lõksu jäämise võimaluse vähendamiseks kaks väljapääsu.

Lõikes 3 on sätestatud, et füüsika- ja bioloogia/keemiaklassi või labori abiruumis, kus hoitakse kemikaale, peab olema lukustatav kapp kemikaalide ja katsevahendite hoidmiseks ning võimalus hügieeniliseks kätepesuks. Kui õpetajat või vastutavat töötajat ei ole abiruumis kohal, peab ruum olema lukustatud. Keemiliste reaktiividega ei tohi koridoris üldreeglina liikuda, sest see on seotud täiendava riskiga. Nõue on tähtis vigastuste ennetamiseks. Õpilaste ligipääs kemikaalidele peab toimuma järelevalve all ning muul ajal peab olema nende ligipääs piiratud. Juhul kui ohtlikud kemikaalid sattuvad nahale, peab olema võimalus nende koheseks ära pesemiseks.

Lõikes 4 on sätestatud, et tehnoloogiaõppe/praktilise õpetuse klassis peavad olema masinate ja seadmete ohutu kasutamise juhendid, vajalikud kaitsevadmed ja -ekraanid, teave ohtude ja ohutute töövõtete kohta ning õpilastele tööks vajalikud isikukaitsevahendid. Seadmetel ja õppetöökohtadel tuleb tagada piisav kohtäratõmme või tsentraalne puruimemissüsteem vastavalt töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel kehtestatud keemiliste ohutegurite

piinormile. Ruumides, kus tegevus eeldab käte pesemist, peab saama sooja veega käsi pesta. Kätepesuvalamute juures peavad olema vahendid hügieeniliseks kätepesuks ja -kuivatamiseks. Vajaduse korral peavad ka õpilastel olema tööks vajalikud individuaalsed kaitsevahendid – kõrvaklapid, kaitseekraanid, kindad jm vastavalt töötervishoiu ja tööohutuse seaduses esitatud nõuetele. Õpilastel ei tohi olla töölistest halvemad tingimused ja vahendid. Lõike-, lihvimis- ja muudel seadmetel, kus on võimalik kokkupuude liikuva või pöörleva osaga, peavad olema vastavad kaitsed, stopp- ja pidurdusseadmed ning automaatlülitus. Õppekohad tuleb kindlustada kohtventilatsiooniga või puruimemissüsteemiga. Kui tegevuste käigus käed määrduvad, siis õpilastel peab olema võimalus neid pesta.

Lõikes 5 sätestatakse, et õppekõõgis paiknevad toidu valmistamiseks vajalikud seadmed ja sisustus peab võimaldama tagada ohutuse toimingute tegemisel ja toidu valmistamisel. Kuna laste füüsilised eeldused on täiskasvanutest erinevad, siis õppekõõgi sisustus peab vastama laste kasvule ning füüsilistele võimetele. Näiteks ei tohi letid olla liiga kõrged või kasutatavad potid sellised, mida laps üksi tõsta ei jaksa kui neis on toit sees. Toiduohutuse üks osa on ka võimalus kätepesuks.

Paragrahvis 8 sätestatakse nõuded hügieeniruumidele.

Lõikes 1 defineeritakse hügieeniruumid. Nendeks on duširuumid ja tualettruumid.

Lõikes 2 on sätestatud, et koolis peab olema õpilaste ja koolipersonali hulka arvestavalt piisaval arvul, hästi ligipääsetavaid puhtaid hügieenirume, mis on varustatud isikliku hügieeni tagamiseks vajalike vahenditega. Õppeasutuse hügieeniruumide varustamine vajalike hügieenivahenditega on oluline laste tervise kaitsmiseks, nakkushaiguste ennetamiseks ja hea hügieeni tagamiseks. Kätepesuvalamu juures peab olema puhastatav või ühekordne vedelseebi dosaator, ühine hügieeniline käterätirull või paberrätikud käte kuivatamiseks, prügikast. Õpilastel peab olema ligipääs ka menstruaalhügieeni toodetele. Koolid saavad ise otsustada ligipääsu korraldamise – menstruaalhügieeni vahendid ei pea olema igas hügieeniruumis, kuid nendele ligipääs peab olema õpilase jaoks mugav ning võimalikult privaatne. Näiteks võib menstruaalhügieeni tooteid jagada koolitervishoiutöötaja. Tegemist on kehtivates nõuetes oleva sättega.

Lõikes 3 on sätestatud, et hügieeniruumid peavad võimaldama privaatsust neid kasutatavatele inimestele. Näiteks peavad tualetipotid olema eraldatud vaheseintega ning kabiinidel peavad olema ukсед, mida on võimalik seestpoolt lukustada. Uste pragudest või ukse kohalt ning alt ei tohi olla võimalik näha tualetti kasutavat isikut.

Paragrahvis 9 sätestatakse nõuded einestamisruumile.

Lõikes 1 on sätestatud, et einestamisruumid, nende asetus, suurus, sisseseade ning kasutatavad seadmed peavad võimaldada toitlustada söögiaegade jooksul kõiki õpilasi. Seega einestamisruumid peavad olema sellised, mis võimaldaksid kõikide õpilaste toitlustamist söögiaegadel tõhusalt, mugavalt ja turvaliselt. See tagab õpilaste tervisliku toitumise, mugavuse ja sotsiaalse arengu ning võimaldab säilitada sujuvat ja järjepidevat päevakava õppeasutuses. Einestamisruumid sisustatakse köögitiüpi, sööjate arvu ajaühikus, toitude serveerimisaegu ning toidu jaotussüsteeme arvestades. Kohtade arv söögisaalis peab võimaldama kõikide õpilaste toitlustamist neile selleks ette nähtud aja jooksul.

Lõikes 2 on sätestatud, et einestamisruumis või selle läheduses peab olema lastele käte pesemiseks piisav hulk sobivalt paiknevaid valamuid, mis peavad olema varustatud sooja voolava veega ning vahenditega hügieeniliseks kätepesuks ja -kuivatamiseks. Oluline on, et lapsed saaksid vajadusel käsi pesta, vähendades nakkushaiguste leviku riski, toetades hea hügieeniharjumuste kujundamist ja lihtsustades igapäevaelu toimimist õppeasutuses.

Paragrahvis 10 on sätestatud nõuded ruumide korrashoiule.

Lõikes 1 on sätestatud, et kõik kasutuses olevad õpperuumid ja hügieeniruumid peavad olema puhtad. Ruume puhastatakse ja aknaklaase pestakse vastavalt vajadusele. Õppeasutus on koht, kus õpilased veedavad suure osa oma päevast. Hoonete ja ruumide korrashoid on otseselt seotud laste ohutusega. Korralikult hooldatud hooned ja ruumid vähendavad õnnetusjuhtumite riski, nagu libisemised, kukkumised või vigastused, mis võivad tuleneda katkistest seadmetest, mööblist või halvast infrastruktuurist. Regulaarne puhastamine aitab vähendada nakkushaiguste leviku ohtu ning vähendab tolmuaallergiaga lastel allergiast tingitud vaevusi.

Lõikes 2 on sätestatud, et kooli ruumide ja sisustuse puhastamisel ning pindade desinfitseerimisel kasutatakse kemikaalseaduse ja teiste asjakohaste õigusaktide nõuetele vastavaid puhastus- ja pesuaineid ning -vahendeid vastavalt kasutusjuhendile. Pindade desinfitseerimisel kasutatakse biotsiidiseaduse nõuetele vastavaid desinfitseeritavaid aineid. Õppeasutustes viibivad väikesed lapsed, kelle immuunsüsteem võib olla vähem arenenud kui täiskasvanutel, muutes nad vastuvõtlikumaks nakkustele ja kemikaalide mõjule. Seetõttu on oluline, et puhastus- ja desinfitseerimisvahendid oleksid kasutamiseks heakskiidetud ning kasutamine toimuks vastavalt tootja poolt ettenähtud juhistele. Kemikaalseaduse ja biotsiidiseaduse nõuetele vastavad tooted on läbinud range kontrolli ja testimise, et tagada nende tõhusus ja võimalikult suur ohutus juhendijärgsel kasutamisel, vähendades terviseohte.

Lõikes 3 on sätestatud, et puhastusaineid, -vahendeid ja -seadmeid ning desinfitseeritavaid aineid hoitakse selleks kohandatud ja lukustatud ruumis. Paljud puhastusvahendid ja kemikaalid sisaldavad aineid, mis võivad olla lastele ohtlikud, kui neid valesti käsitseda või sisse hingata. Lukustatav puhastusruum tagab, et need ained on turvaliselt ja lastele kättesaamatult hoitud, vähendades riski, et lapsed nendega kokku puutuvad.

Paragrahvis 11 on reguleeritud nõuded sisekliimale. Nõuded sisekliimale on täna kehtestatud Vabariigi Valitsuse 30. mai 2013. a määruse nr 84 „Tervisekaitse nõuded koolidele“ §-s 12, mis kannab pealkirja „Nõuded siseõhule“.

Ruumide siseõhu kvaliteet oleneb ventilatsiooni toimimisest, akende tihedustest ja tuulutamisvõimalustest. Paljudel koolidel puudub nüüdisaegne soojustagastusega ventilatsioonisüsteem. Pakettakendega on loomulikku ventilatsiooni rikutud ja raske on tagada suure hulga õpilastega ruumis laste tervisele ohutut sisekliimat, sealhulgas siseõhu kvaliteeti. Rahvarohkes (ülerahvastatud) ruumis hakkab uuringute kohaselt kiiresti tõusma niiskuse ja süsihappegaasi tase ning väheneb hapnikusisaldus. Kui pakettaknal on ainult üks pool avatav, siis puudub ka vahetunni ajal piisav tuulutamisvõimalus. Ruumide siseõhu kvaliteedi näitajad on õhutemperatuur, õhuniiskus ja õhu liikumiskiirus, mikrobioloogiline ja keemiline koostis, mille hulka loetakse ka peentolmu ja ülipeentolmu osakesi ehk partikleid. Kui õhu ruumala inimese kohta on väike ja seda ei kompenseeri ventilatsioon, siis kasvab piisknakkustesse haigestumise sagedus. Akende vahetamine, ruumide tihendamine ja soojustagastusega ventilatsiooni puudumine suurendavad niiskust ja teevad võimalikuks mitmesuguste tervist ohustavate saasteainete kuhjumise õpperuumi. Loomulik õhuvahetus ei ole sisekliima

tagamisega asutustes ega koolis tänapäevane lahendus ning ei vasta energiatõhususe miinimumnõuetele.

Lõikes 1 on sätestatud, et kooliruumides peab olema loomulik valgustus, välja arvatud tualettruumi(de)s ja keldrikorrusel asuvates ruumides. Loomuliku valgustuse nõuded on esitatud standardis EVS 894:2008 „Loomulik valgustus elu- ja bürooruumides“. Määruse eelnõus ei ole standardile viidatud, kuid hea ehitustava eeldab standardinõuete arvestamist projekteerimis- ja muudes ehitamisprotsessides.

Lõikes 2 on sätestatud, et kõikides ruumides peab olema vähemalt tehisvalgustus. Õppeasutuses võivad õpilased ja koolitöötajad viibida ka vara hommikul või hilja õhtul või pimedatel talvekuudel, kus loomulikku valgust on vähe või üldse mitte. Tehisvalgustus tagab piisava valgustuse kogu päeva vältel. Piisav valgustus aitab vältida komistamisi, kukkumisi ja muid õnnetusi. Hästi valgustatud ruumid võimaldavad õpilastel ja koolitöötajatel näha selgelt oma ümbrust ja takistusi, vähendades vigastuste riski. Looduslik valgus ei ole alati piisav, eriti hoonetes, kus aknaid on vähe või kus ruumide paigutus ei võimalda piisavat loomulikku valgust. Tehisvalgustus on oluline evakuatsiooniteede ja hädaväljapääsude valgustamiseks. Hädaolukorras, nagu tulekahju või evakuatsioon, on oluline, et kõik ruumid oleksid hästi valgustatud, et tagada kiire ja ohutu väljumine.

Lõikes 3 on sätestatud, et loomulik ja tehisvalgustus peavad tagama piisava ühtlase ja varjudeta hajutatud valgustuse igal õppetöökohal õpperuumis. Valgustus loetakse piisavaks kui see vastab standardile EVS 12462-1 „Töökohavalgustus. Osa 1: Sisetöökohad“. Ühtlane ja varjudeta hajutatud valgus aitab vähendada koormust silmadele ning sellest tulenevaid keskendumis- ja terviseprobleeme.

Lõikes 4 on sätestatud, et kooli ruume, kus puudub ventilatsioon või ventilatsioon ei ole piisav, tuleb regulaarselt tuulutada.

Piisav ventilatsioon aitab eemaldada õhust süsinikdioksiidi, niiskust, tolmu, allergeene ja muid saasteaineid, mis võivad koguneda siseruumides. Kui ventilatsioon puudub või on ebapiisav, võib õhu kvaliteet halveneda, mis omakorda võib põhjustada hingamisteede probleeme ja ebamugavust. Hea õhuvahetus aitab vähendada õhus levivate haigustekitajate kontsentratsiooni. Õppeasutustes, kus õpilased viibivad tihedalt koos, on nakkuste leviku risk suur. Regulaarne tuulutamine vähendab viiruste ja bakterite levikut, vähendades sellega haigestumise ohtu. Hea õhu kvaliteet on seotud parema keskendumisvõime ja üldise heaoluga. Puhas ja värske õhk aitab õpilastel ja koolitöötajatel tunda end energilisemalt ja keskendumumalt, parandades nii õppimist kui ka töökeskkonda.

Lõikes 5 on sätestatud, et kooli õpperuumide ühes liitris siseõhus võib süsihappegaasi ehk süsinikdioksiidisisaldus olla kuni 1000 mikrolitrit (ppm). Eesti standardi EVS-EN 16798-1:2019 kohaselt hinnatakse siseõhu kvaliteeti hoonetes CO₂ kontsentratsiooni järgi. Süsinikdioksiidi sisaldus on paljudes riikides (sealhulgas Eestis) valitud õhu saastatuse indikaatoriks, sest ruumi liigne süsihappegaasi sisaldus on tervisele kahjulik, tekitab väsimust ja peavalu. Õpperuumide ühes liitris siseõhus võib olla keskmiselt kuni 1000 mikrolitrit (ppm) süsinikdioksiidi. Kui vanades õppeasutuste hoonetes on energia kokkuhoiu eesmärgil aknad asendatud pakettakendega ja ehituskonstruksioonid tihendatud, kuid puudub kaasaegne ventilatsioonisüsteem, on rikutud ehitatud avade ja kanalite kaudu vähegi toimunud projektikohane loomulik ventilatsioon, sest ära on lõigatud värske õhu juurdepääs. Õpilasi täis ruumis hakkab väljahingatava gaasi tõttu kiirelt tõusma süsinikdioksiidi sisaldus, ruumi

temperatuur ja niiskuse tase. Kui siseõhu süsinikdioksiidi ehk süsihappegaasi sisaldus ületab 600 ppm, siis arvestatakse juba vähest värsket õhu puudust. Süsihappegaasi sisalduse suurenemine võib põhjustada unisust, peavalu, kontsentratsioonivõime vähenemist ja isegi teadvusekadu.

Lõikes 6 on rõhutatud, et õhu liikumiskiirus õpperuumides peab üldjuhul olema väiksem kui 0,21 meetrit sekundis (m/s). Temperatuuri tõusmisel üle 25 °C võib õhu liikumiskiirus olla ka suurem. Ruumides ei tohi olla seal inimeste viibimise ajal tuuletõmbust. Õhu liikumiskiirus on ka töötervishoiu ja tööohutuse seaduses sätestatud oluline töökeskkonna kvaliteeti iseloomustav füüsikaline parameeter, mille piirmäära ületamine on laste haigestumise põhjuseks ja ventilatsiooni õigel projekteerimisel oluline. Ventilatsiooni projekteerimisel võib võtta arvesse standardit EVS-EN 16798-1:2019 „Hoonete energiatõhusus. Hoonete ventilatsioon. Osa 1: Sisekeskkonna lähteandmed hoonete energiatõhususe projekteerimiseks ja hindamiseks, lähtudes siseõhu kvaliteedist, soojuslikust keskkonnast, valgustusest ja akustikast. Moodul M1-6“. Õues/vahetunnis viibimise ajal, kui õpilasi ei ole klassiruumis, võib õhu liikumise kiirus olla suurem. Ruumides ei tohi olla tuuletõmbust.

Lõikes 7 on sätestatud, et ruumide siseõhu aasta keskmine radoonisisaldus peab olema väiksem kui 200 bekerelli kuupmeetris (Bq/m³) ja gammakiirguse doosikiirgus alla 0,5 mikrosiiverti tunnis. See tähendab, et õppeasutuste ruumides peab radoonitase ja gammakiirguse doosikiirgus vastama standardi EVS 840 „Juhised radoonikaitse meetmete kasutamiseks uutes ja olemasolevates hoonetes“ nõuetele. Lõhnatu, maitsetu ja radioaktiivse gaasi radooni keskmine sisaldus peab standardi kohaselt olema talvisel mõõtmisperioodil uutes õppeasutuse hoonetes väiksem kui 200 bekerelli kuupmeetris ning gammakiirguse doosikiirgus alla 0,5 mikrosiiverti tunnis. Kiirgusspetsialistid on 2007. aastal teinud ettepaneku reguleerida radoonitaset ruumides, sest ruumiõhu radoonisisalduse piirnormi ületamise vältimiseks tuleb hoone projekteerimisel, ehitamisel ja olulisel rekonstrueerimisel arvestada pinnase radoonisisalduse klassifikatsiooni. Radooniohtlikkuse uuringute alusel on kogu Põhja-Eestis Narvast Hiiumaani määratud radoonitase ning välja selgitatud probleemid. Radoon võib levida pinnases kümnete meetrite kaugusele ja teatud tingimustel imbuda läbi vundamendi- ja pörandakonstruktsioonide hoonete siseruumidesse, mistõttu tuleb radooniohtlikul alal järgida standardit EVS 840. Tänapäeval on selge, et radooni ja tema tütar nukliidide ohtlikkus seisneb kopsudesse sissehingatud aatomite lagundamisel eralduvas ioniseerivas alfakiirguses, mis kahjustab elusaid rakke ja tekitab vabu radikaale. Väikesed doosid ei tekita tavaliselt kohe kahjustusi, kuid suurendavad kopsukasvaja ja pärilike haiguste tekkimise riski.

Lõikes 8 on sätestatud, et kooli õpperuumide siseõhu optimaalne suhteline niiskus on vahemikus 40% kuni 60%. Talvel võib nädala keskmine suhteline niiskus langeda 25%-ni ja suvel tõusta 70%-ni. Tegemist on seni kehtinud nõudega. Talvel suurenevad niiskus ja süsihappegaasi sisaldus, kui (klassi)ruumis on liiga palju õpilasi, puudub ventilatsioon ja ruume ei tuulutata korrapäraselt. Kõrge niiskustase soodustab seintele veeauru kondenseerumist ja hallitusseente arengut, mis omakorda võib põhjustada tervisekahjustusi. Külmal pindadel tekib hallitus juba 60% õhuniiskuse juures. Arvestada tuleb aga, et ülemäärane niiskus soodustab tolmulestade teket. Liiga kuiv õhk aga kuivatab liigselt limaskesti ja vähendab limaskesta vastupanuvõimet põletikele.

Lõikes 9 on sätestatud, et õhutemperatuur peab olema õpperuumis vähemalt 19 °C, võimlemissaalis vähemalt 18 °C. Õhutemperatuuri tõusmisel õpperuumis üle 28 °C ei tohi õppetunde korraldada. Lapsed on üldiselt tundlikumad külma suhtes kui täiskasvanud, sest nad kaotavad soojust kiiremini. Kui õhutemperatuur tõuseb liiga kõrgele, siis võivad lapsed kogeda

ebamugavust, ülekuumenemist ja dehüdratsiooni (vedelikupuudust). Kuum keskkond võib põhjustada väsimust, ärrituvust ja vähendada laste suutlikkust keskenduda ja õppida.

Paragrahv 12 on sätestatud nõuded õpilaskodu ruumidele ja sisustusele.

Nõuded õpilaskodu ruumidele on täna kehtestatud Vabariigi Valitsuse 30. mai 2013. a määruse nr 84 „Tervisekaitseenõuded koolidele“ §-s 10.

Lõikes 1 on sätestatud, et õpilaskodus peavad olema õpilastele elamiseks vajalikud tingimused ja ruumid, eelkõige õppimis-, puhke-, magamis-, tualett- ja duširuum(-id) või tualeti- ja dušinurgaga magamisruum. Lisaks peab olema võimalus toidu nõuetekohaseks hoiustamiseks ning toidu soojendamiseks. Sisuliselt korratakse üle kehtiva (varem viidatud) määruse § 10 lõikes 1 sätestatu.

Lõikes 2 on sätestatud, et ruumide sisustus peab vastama eale ja vajadustele, olema turvaline, ohutust materjalidest, kergesti puhastatav ja vajadusel desinfitseeritav. Kehtiva regulatsiooniga võrreldes on tegemist uue regulatsiooniga. Tegu on üldnõudega tagamaks, et ruumid vastavad õpilaste vajadustele.

Lõikes 3 sätestatakse kehtiva regulatsiooniga sarnaselt, et õpilase magamisruumi pindala peab olema vähemalt 6 m² õpilase kohta. See võimaldab õpilasel ruumis ohutult liikuda ning ka hoiustada oma isiklikke asju.

Lõikes 4 on sätestatud, et õpilaskodu magamisruumid peavad võimaldama privaatsust ja turvalisust. Kui õpilaskodus on üldkasutuses olevad magamisruumid, siis peavad need üldjuhul olema tüdrukutele ja poistele eraldi. Esimeses lauses öeldu näol on tegemist uue regulatsiooniga. Teises lauses korratakse sisuliselt üle kehtiva määruse § 10 lõikes 4 sätestatu, mõnevõrra teksti pehmendades, kasutades sõnastuses sõna „üldjuhul“. Privaatsus on inimõigus ning on oluline, et oludes, kus õpilased on võivad olla sunnitud elama koos esialgu enda jaoks võõra inimesega, on neil oma magamisruumis võimalus privaatsusele.

Lõikes 5 on sätestatud, et kui õpilaskodus on köök/kööginurk, peab see olema puhas ning sisustatud õpilaste vajaduste kohaselt ning õpilasi tuleb instrueerida seadmete ohutuks kasutamiseks. Ka sellekohane regulatsioon on uus. Laste ja noorte kaasamine toiduvalmistamisse on oluline mitmel põhjusel. See võib kujundada varakult tervist toetavaid toitumisharjumusi, sest ise süüa tehes õpivad lapsed kasutama värsket toorainet mitte ei tarbi vaid valmistoitu. Toidutegemine arendab iseseisvust ka hakkama saamisel, kuna ise valmistades õpivad lapsed näiteks ka planeerima. Selleks on oluline, et kõik vajalikud vahendid ja sisustus toetaksid laste iseseisvat toiduvalmistamist.

Paragrahv 13 on sätestatud tervise edendamise üldnõuded.

Paragrahv 13 on sätestatud, et koolis tuleb kujundada õppe- ja kasvukeskkonda viisil, mis aitab hoida ja tugevdada õpilaste tervist. Näiteks peab tagama, et õpilastel on võimalik liikuda nii ruumis sees kui ka vabas õhus, tagama õpilastele ligipääsu tervislikule toidule ning jälgima õpilaste tervist. Lisaks peab kooli päevakava ja õppekeskkonda kujundama viisil, mis toetaks, et õpilased ei pea igapäevaselt kaasas kandma liigraskeid õppevahendeid.

Paragrahv 14 on nähtud regulatsioon tervise edendamise kavandamisega seonduvalt.

Paragrahvis 14 on sätestatud, et tervise edendamise eesmärgid ja põhimõtted sõnastatakse kooli arengudokumentides. Tervise hoidmise oskuste arendamine on osa kooli õppekavast. Õppeasutus on kodu kõrval oluline lapse arengu ja tervise toetaja. Tervise Arengu Instituut on välja toonud, et kooli üks ülesannetest on arendada koolikeskkonda sellisel viisil, et see aitaks hoida ja tugevdada nii õpilaste kui koolitöötajate tervist. Tervis ja haridus on omavahel tihedalt seotud, hea tervis aitab kaasa hariduse omandamisele. Tervise nimel tehtud pingutused tähendavad kokkuvõttes ka väiksemat stressi, suuremat koolirõõmu ja paremaid õpitulemusi. Nii õpilased kui õpetajad on rohkem rahul.²

Paragrahvis 15 on sätestatud nõuded õpilaste liikumise ja kehalise aktiivsuse edendamisele.

Õppeasutuses luuakse tingimused kehaliste tegevustega tegelemiseks selleks, et toetada õpilaste füüsilist arengut ja tervist ning edendada nende üldist heaolu. Lõikes 1 on sätestatud, et kooli füüsilise õppe- ja kasvukeskkonna kujundamisel tuleb kasutada mitmekülgseid ja turvalisi liikumisvõimalusi, hoida need ligipääsetavad ning pakkuda mängu- ja spordivahendite kasutamist õues ja siseruumides. Liikumine ja kehalised tegevused aitavad lastel arendada oma lihaste tugevust ja vastupidavust, parandada koordinatsiooni ning arendada keha ja meele vahelist seost. Oluline on luua õppeasutuses tingimused kehaliste tegevustega tegelemiseks mitte ainult kehalises kasvatuses (õppetunnis), vaid ka igapäevastes tegevustes, nagu õppekavavälises tegevuses või huvitegevuses. Lisaks tuleks pakkuda õpilastele erinevaid võimalusi liikumiseks nii sise- kui ka välitingimustes ning toetada nende huvi erinevate spordialade ja liikumisvõimaluste vastu. Selliseid võimalusi pakuvad koolides nt pikapäevarühm ja huvitegevus (spordiringid, treeningud jne). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 40 lõikes 2 rõhutatakse, et õpilasel on õigus kasutada õppekavavälises tegevuses tasuta oma kooli rajatise, ruume, raamatukogu, õppe-, spordi-, tehnilisi ja muid vahendeid kooli kodukorras sätestatud korras. Kehalised tegevused aitavad õpilastel arendada füüsilist, vaimset ja emotsionaalset tervist ning õppida paremini ning seetõttu on oluline tagada nende tegemiseks sobivad tingimused nii liikumis- kui ka valdkondlike tegevuste ajal ning igapäevases õppe- ja kasvatustöös.

Lõikes 2 on rõhutatud, et kooli päevakavas peab olema õpilastele ette nähtud võimalus liikuda õues vähemalt 20 minutit korraga. Selleks võib kasutada nii õuevahetundi kui ka õuesõppe tunde. Lastel ja noortel, kes on kehaliselt aktiivsemad, on ka ajutegevus aktiivsem. Näiteks on välja selgitatud, et enne testi vaid 20 minutit jalutanud õpilased olid edukamad nii tähelepanu- ja mälu- kui ka lugemis- ja matemaatikatestides. Kuvamismeetoditega tuvastati, et nende aju oli palju aktiivsem kui teisel uuritud grupil ehk istunud lastel. Lisaks on laste ja noorte lühinägevuse ennetamiseks ja selle süvenemise piiramiseks väga oluline, et nad saaksid viibida väljas päevavalges ka koolipäeva kestel ja puhata silmi kaugusesse vaadates. Nii on lastel oluliselt väiksem risk lühinägevuse tekkeks. Koolid saavad selleks päevakavas kasutada ka näiteks söögivahetunde, kuna neid on õppepäevas vähemalt kaks, kuid õpilased söövad koolilõunat vaid ühel neist.

Lõikes 3 on sätestatud, et õpilasel peab olema võimalus liikuda õppetunni jooksul õpiülesandeid täites või võimalus eraldi sirutuspausideks. Kõige rohkem istuvad õpilased koolipäeva jooksul tundides. Eksperimendis võrreldi tavapärasest koolipäeva, kus õpilased istusid umbes 65% ajast, ja vähendatud istumisajaga koolipäeva, kus istumisaega vähendati poole peale ja asendati see kerge liikumisaktiivsusega. Leiti, et tavapärase koolipäeva jooksul õpilaste tähelepanuvõime langes, vähendatud istumisajaga koolipäeva jooksul õpilaste tähelepanuvõime aga isegi tõusis.

² <https://www.terviseinfo.ee/et/tervise-edendamine/koolis>

Seega on sirutuspausid olulised laste tähelepanuvõime säilitamiseks. Osa juhendatud õppe läbiviimise viisidest juba tingivad selle, et õpilased on vahetu õppe- ja kasvatustegevuse käigus liikumises – nt õppekäik.

Paragrahvis 16 on sätestatud õpilaste tervislike toitumisharjumuste kujunemisega seonduv regulatsioon. On sätestatud, et söögiaeg peab põhitoidukorral kestma vähemalt 20 minutit. Söögiaeg on söömistegevusele kuluv aeg, mille hulka ei kuulu einestamisruumi liikumise ega toidu serveerimisele ja võtmisele kulutatav aeg. Osaliselt on eelnõuga kehtestatud regulatsioon täna ette nähtud sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määruse nr 8 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ § 4 lõike 1 teises lauses - Söögiaeg koolis peab olema vähemalt 15 minutit. Nagu eelnevast nähtub on otsustatud õpilaste koolilõuna söömisele kuluvad aega pikendada 5 minuti võrra. Söögiaeg peab põhitoidukordadel kestma vähemalt 20 minutit. Vähemalt 20-minutiline söögipaus tagab, et kõik lapsed jõuavad rahulikult ja kiirustamata süüa. Kui söögiks ei ole piisavalt aega, võivad lapsed sööma minemist üldse vältida, et mitte hilineda järgmisesse tundi. Lisaks võib kiirustamine tuua kaasa ka ohtlikke olukordi, kus laps tõmbad toidu kurku.

Paragrahvis 17 on sätestatud üldnõuded lähtuvalt õpilase tervislikust seisundist.

Lõikes 1 on sätestatud, et õppetööle ei lubata ilmsete haigustunnustega õpilast, kelle koolis viibimine võib ohustada õpilase enda või teiste õpilaste tervist.

Lapse puhul võib pidada ilmselgeteks haigustunnusteks mitmeid sümptomeid ja käitumismuutusi, mis viitavad sellele, et laps võib olla haigestunud. Need tunnused võivad erineda sõltuvalt haiguse tüübist ja tõsidusest, kuid mõned üldised tunnused hõlmavad järgmist: palavik, püsiv köha või hingamisraskused, nohu (eriti koos paksu või värvilise eritisega) ja kurguvalu, kõhuvalu, iiveldus, oksendamine, punased, ärritunud või eritist eritavad silmad samuti liigne ärrituvus, letargia või söögiisu muutused. Need tunnused ei pruugi alati tähendada tõsist haigust, kuid nad on sageli piisavad põhjused, et mitte lubada lapsel osaleda koolitöös või teavitada lapse vanemat. Õppeasutuse töötaja peab oskama hinnata lapse seisundit nii, et suudab langetada otsuse, kas kutsuda esmalt kiirabi, saata laps koju või teavitada lapsevanemat.

Lõikes 2 on sätestatud, et õpilase haigestumise või vigastuse korral korraldab koolitöötaja esmase abi andmise, kutsub vajadusel kiirabi ja võtab ühendust õpilase vanema või hooldajaga.

Õppeasutuste töötajad peavad olema teadlikud, kuidas neid olukordi kõige paremini hallata, et tagada nii laste turvalisus kui ka toetav keskkond. Haigustunnustega lapsele, kes pole võimeline ise koju liikuma, tuleb vanem järele kutsuda. Haigusseisundis last ei tohi jätta järelevalveta. Õppeasutuses nakkushaiguse kahtlusega lapse eraldamine teistest lastest on oluline samm nakkuse leviku tõkestamiseks ja laste tervise kaitsmiseks. Samas on oluline, et nakkushaiguse kahtlusega last ei paigutataks täiesti üksinda eraldi ruumi kuna üksinda jätmine võib tekitada lapses ärevust, hirmu ja üksildustunde, mis ei ole lastele heaolu seisukohalt soovitatav. Samuti võib lapse seisund halvenda ja ta võib vajada abi. Kui laps on nakatunud, peab tagama, et laps on ka pidevalt jälgitud ja toimetulekuks pakutakse vajalikku tuge. Seega, nakkushaiguse kahtlusega lapse eraldamine teistest lastest, kuid mitte täiesti üksinda jätmine, on tasakaalu leidmine nakkuse leviku kontrollimise ja lapse heaolu tagamise vahel.

Vigastusega lapsele tuleb korraldada esmase abi andmine ning vajadusel kutsuda kiirabi või võtta ühendust õpilase vanema või hooldajaga.

Lõikes 3 on sätestatud, et koolis antakse ravimeid üksnes koolitervishoiutöötaja poolt või kokkuleppe alusel vanema vastutusel arsti määratud annuses.

Õppeasutuses on lapse tervise ja ohutuse tagamine prioriteet. Seetõttu tohib ravimeid anda ainult koolitervishoiutöötaja, et vältida võimalikke riske (allergiast tingitud anafülaktilist šokki vms) ja tagada, et lapsed saavad vajaliku meditsiinilise hoolduse pigem kodus või tervishoiuasutustes, kus on kvalifitseeritud spetsialistid. Kui on tegemist erandjuhtudega, kus ravimeid tuleb anda (nt esmaabi andmine või krooniliste haiguste korral manustatavad ravimid nagu näiteks diabeediravimid), on oluline järgida ranget protseduuri, et tagada lapse ohutus ja õigused. Vajalik on kokkulepe vanemate ja õppeasutuse vahel, nooremate õpilaste puhul vastutava töötaja määramine ja dokumenteerimine, et tagada ohutu ja tõhus ravimite andmine.

Lõikes 4 on sätestatud, et nakkushaiguste võimalike puhangute tõrjeks ja nakkushaiguste esinemise perioodil rakendatakse koolis lisatõrjemeetmeid, järgides Terviseameti juhiseid.

Lapsed on viirusnakkustele vastuvõtlikumad kui täiskasvanud, kuna nende immuunsüsteem on alles arenemisjärgus ning neil puudub varasem kokkupuude paljude haigustekitajatega. Koolides, kus lapsed veedavad palju aega tihedas kontaktis, levivad viirused kiiresti kõhvimise, aevastamise ja saastunud pindade kaudu. Et vähendada nakkushaiguste levikut koolides, on hea rakendada ettevaatusabinõusid nagu kätepesu, tuulutamine, haigustunnustega laste ja töötajate koju jäämine, vaktsineerimine jne. Juhul kui aga toimub koolis laialdane või raske haigestumine, millel on oht muutuda epideemiaks, siis on vajalik rakendada täiendavaid meetmeid ohutu keskkonna loomiseks. Vastavalt nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadusele on nakkushaiguste ennetamise, seire ja tõrje valdkonna pädev asutus Terviseamet. Terviseameti üheks ülesandeks on teha epidemioloogilisi uuringuid haige nakatumise ja nakkushaiguste leviku asjaolude väljaselgitamiseks, võtta vajaduse korral ühendust nakkushaigete ja kontaktsete isikutega ning juhendada inimeste rühmaviisilise haigestumise korral tõrjemeetmete rakendamist.

Paragrahv 18 on sätestatud vaimse- ja sotsiaalse õppe- ja kasvukeskkonna üldnõuded.

Lõikes 1 on sätestatud, et koolis lähtutakse arusaamast, et õpilast toetav vaimne ja sotsiaalne keskkond on eeldus turvalisuseks ja õppimiseks. Selle nõudega seotud asjakohased normid põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses rõhutavad, et õppekeskkond peab toetama õpilase arengut (§ 19 lõige 1) ning kool tagab õpilase koolis viibimise ajal tema vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse (§ 44 lõige 1).

Lõikes 2 rõhutatakse täiendavalt, et koolis kehtestatakse meetmed kiusuvaba keskkonna loomiseks ja hoidmiseks. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt loob kooli pidaja võimalused õpilaste ja koolitöötajate vaimse ja füüsilise turvalisuse ja tervise kaitseks ning vaimse ja füüsilise vägivalla ennetamise abinõude rakendamiseks kooli kodukorras sätestatu kohaselt ning selle korraldamise kohustuse paneb seadus kooli direktorile (vt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõiget 3). Aja jooksul on võetud vastu erinevaid juhendmaterjale, kontseptsioone jne, mis aitavad kaasa kiusuvaba keskkonna tekkele koolides.³ Lisaks sellele on ka mitmesugused muud projektid ja organisatsioonid, mis aitavad sellele samuti kaasa.⁴

Paragrahv 19 sätestatakse nõuded õppekorraldusele.

³ https://hm.ee/sites/default/files/documents/2022-07/kiusamisvaba_haridustee_kontseptsioon.pdf

⁴ <https://kiusamisvaba.ee/>

Lõike 1 kohaselt peab kooli õppekorraldus toetama iga õppija arengut. Ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõikes 1 on rõhutatud, et õpetajad jälgivad õpilaste arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet õpilase individuaalsete vajaduste ja võimete järgi. Sama paragrahvi lõike 5 kohaselt korraldatakse õpilase arengu toetamiseks temaga koolis vähemalt üks kord õppeaastas arenguveestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõike 1 kohaselt loob kooli pidaja õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamiseks ja õpilasele vajaliku toe pakkumiseks võimalused ning toe andmise korraldab direktor.

Lõikes 2 on reguleeritud koduste õpiülesannetega seonduv. Koduste õpiülesannete täitmise tähtsajad ei tohi olla esmaspäeval, koolivaheaja-järgsel ning pühapäevajärgsel päeval, kui õpilastega ei ole kokku lepitud teisiti. Kehtiv regulatsioon piirab 1. klassi õpilastele koduste õpiülesannete andmise. Alklassides klassiõpetaja käe all õppides on koduste õpiülesannete tähtaegade jälgimine lihtsam, arvestades, et siis õpetab õpilasi pea kõigis õppeainetes üks õpetaja. Hiljem erinevate aineõpetajate käe all õppides tuleb sellisel juhul kõigil aineõpetajatel koduste õpiülesannete andmise otsustamisel jälgida, kas ja kui palju on õpilastele selleks hetkeks juba koduseid õpiülesandeid antud. Tänapäeval kasutusel olevad õppeinfosüsteemid (e-Kool ja Stuudium jt) selle jälgimist iseenesest võimaldavad. Üldiselt võiks ühes õppepäevas koduste õpiülesannete täitmiseks kuluda mitte rohkem kui 60 minutit.

Paragrahvis 20 nähakse ette regulatsioon kooli päevakavaga seonduvalt. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on kooli päevakava dokument, mis kajastab õppetegevuste ning kooli õppekava toetavate õppekavaväliste tegevuste, nagu pikapäevarühmas, ringides ja stuudiotest korraldatavate tegevuste järjestust ja ajalist kestust (vt § 25 lõige 6). Kooli päevakava kehtestab kooli direktor. Kooli päevakava seonduv regulatsioon oli seni kehtestatud sotsiaalministri 27. märtsi 2001. a määruses nr 36 „Tervisekaitsenõuded kooli päevakavale ja õppekorraldusele“ §-s 8, ning osaliselt käsitletud ka §-s 10 (tunniplaani koostamine, arvestades, et tunniplaani on osa kooli päevakavast). Kooli päevakava koostamisel tuleb arvestada õpilase vaimse ja füüsilise heaoluga ning vanusest ja füsioloogilistest iseärasustest tuleneva tervisliku seisundiga. Üldharidus ehk põhikool ja gümnaasium on keskkond, kus enamik Eesti lastest veedab suurema osa oma 12 väga olulisest kujunemisaastast ning omandab väga suure osa oma teadmistest, aga ka kogemustest ja hoiakutest. Võib öelda, et kodu ja pere järel on üldhariduskool kõige olulisem Eesti inimeste kujundaja. Eesti inimarengu aruandes 2023 on põhjalikult kajastatud vaimset tervist ning heaolu õpikeskkonnas ning seal on leitud, et „Koolikeskkonnal on kodu kõrval laste heaolu loomes ja vaimse tervise ning toimevõimekuse edendamisel võtmetähtsus.“ Lähtudes enesemääratlusteooria arusaamast on õpimotivatsioonil ja heaolul seos, seega heaolu koolis on tähtis ka õpilaste tulemuste jaoks.

Lõikes 1 on käsitletud koolipäeva algusega seonduvat ning sätestatud – Tunnid algavad kell 9.00 või hiljem. Erandkorras, hoolekogu ettepanekul ning kooli pidajat kaasates võivad tunnid alata ka varem, kuid mitte enne kella 8.00. kehtivas regulatsioonis on sätestatud – *õppetunnid algavad koolis kell 8.00 või hiljem*. Seega ühisosa eelnõus toodud ja kehtiva regulatsiooni vahel seisneb selles, et tunnid ei saa kindlasti alata enne kella 8.00, kuid oluline erinevus seisneb nõ üldreeglis, mis nüüd muutub ühe tunni võrra – ehk, et koolipäev algab üldjuhul senise kella 8.00 asemel kell 9.00. Muudatus on vajalik selleks, kuna terviseuuringud näitavad, et hilisem tundide algus mõjub positiivselt nii õpilaste vaimsele tervisele, käitumisele kui ka õpitulemustele. Küll aga on jäetud koolipidajatele kooli hoolekogu heakskiidul võimalus hajutada tundide algusaega, et vähendada koolitranspordi jaoks vajalikku ressursi ning suuremates keskustes ka tipptunni hajutamiseks.

Ka paljude koolide praktika on juba praegu selline, et tunnid algavad kella 8.00st hiljem – kell 8.30, 8.45 või 9.00.

Lõikes 2 on sätestatud, et kooli päevakava ja õppekorraldus peab võimaldama vajaduse korral läbi viia õppetegevusi digikeskkondades. Tegemist on kehtiva regulatsiooniga võrreldes sisuliselt uue regulatsiooniga. Kuna viimased aastad on näidanud, et teatud juhtudel on õpilaste ühte ruumi kogunemine ebamõistlik ning isegi ohtlik (nakkuspuhangud, ohtlik ilmastik jm), siis selliste olukordade puhul peab koolidel olema võimalik õppetegevusi läbi viia ka digikeskkondades. Kehtestatava regulatsiooni loomist õigustab ka asjaolu, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 24 lõike 5 kohaselt võib kooli poolt juhendatud õpe toimuda ka e-õppe viisil.

Lõikes 3 sätestatakse, et koolis tuleb koostöös kogukonnaga, kooli hoolekoguga ja kooli pidajaga reguleerida isiklike nutiseadmete kasutamine nii õppetegevustes kui väljaspool õppetegevusi. Kooli kodukorras kehtestatakse meetmed nende kokkulepete jõustamiseks.

Põhiseaduse kohaselt on vabadus ja sellega kaasnev vastutus reegel ning piirang põhjendamist vajav erand. Iga piirang peab olema mõeldud põhiseaduspärase eesmärgi saavutamiseks ning olema selleks sobivaim ja leebeim võimalikest; samuti peab olema võimalik tagada piirangu järgimine. Laste ja noorte nutiseadmete kasutamise reguleerimisel tuleb eristada erinevaid muresid, nendega seotud eesmärgid ja lahendusi. Sotsiaalmeediasõltuvus, füüsilise tervise kahjustamine, vaimne väsimus, keskendumisraskused, sotsiaalmeedia sisu ohtlik mõju (nt enesekahjustamisele või äärmuslusele kihutav sisu) jms on erinevad mured, mis võivad vajada erinevaid lahendusi. Lahendused ehk vabaduse ja vastutuse määr peavad erinema ka eagrupiti, samuti on oluline, et laps või noor ei tajuks piirangute tõttu tõrjutust. Mõistagi on Eesti pikaajalistes huvides see, et lapsed ja noored õpivad kasutama digivahendeid kõige mõistlikumal moel. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus võimaldab ka praegu kehtestada kooli kodukorras reeglid nutiseadmete kasutamise kohta.

Lõikes 4 on sätestatud, et kooli päeva koostatakse arvestusega, et õpilase õppekoormus jaguneb võimalikult ühtlaselt koolinädala jooksul. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega on reguleeritud põhikooli õpilase suurim lubatud nädala õppekoormus õppetundides. Vastavalt nimetatud seaduse § 25 lõikele 2 on see 1. klassis 20; 2. klassis 23; 3. ja 4. klassis 25; 5. klassis 28; 6. ja 7. klassis 30 ning 8. ja 9. klassis 32. Seda, kuidas õppetunnid koolipäevade vahel jaotuvad õigusaktides ei reguleerita. Lisaks tuleks kooli päevakava koostada piisavalt paindlikult, et saaks arvestada õpilaste erinevate õppimisvajadustega ning võimaldada vajaduse korral paindlikke tundide ja vahetundide ajakavasid. Kehtiv regulatsioon näeb ette vaid selle, et õppetund vaheldub vahetunniga, mille kestus peab vastama põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 24 lõikes 5 sätestatule. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 24 lõikes 5 on sätestatud, et õppetund on kooli päevakavas või õpilasele koostatud individuaalses õppekavas juhendatud õppeks ettenähtud ajavahemik. Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 minutit. Õppetund vaheldub vahetunniga. Õppetunni võib jagada mitmeks osaks ning kuni kaks õppetundi võib toimuda järjest, ilma vahetunnita. Vahetunni pikkus on vähemalt kümme minutit iga õppetunni kohta. Seega on kehtestatav regulatsioon määrukses paindlikum, kuid kool peab endiselt arvestama põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 24 lõikes 5 sätestatuga.

Lõikes 5 sätestatakse, et koolilõuna ja täiendavate toidukordade pakkumisel tuleb lähtuda sellest, et õpilastel ei oleks toidukordade vahe vähem kui 3 tundi ja rohkem kui 4 tundi. See tagab selle, et õpilasele jääks piisav vahe näiteks peale hommikusööki ning ei jääks liiga pikk vahe lõuna ja koolipäeva lõpu vahel. Oluline on mitte lasta toidukordade vahed liiga pikaks.

Toidukordade liiga pikk vahe võib mõjuda veresuhkrutasemele, mis omakorda võib põhjustada väsimust, keskendumisraskusi, ärrituvust ja nõrkust. Koolilõunat tuleb pakkuda teise vahetuse õpilastele pärast nende tunniplaanikohase esimese või teise õppetunni lõppu, et teise vahetuse õpilased ei saaks koolilõunat liiga hilja. Võrreldes kehtiva õiguse on täpsustatud, et toidukordade vahe ei tohiks olla vähem kui 3 tundi. Kui koolis on õpilasi, kelle koolipäev kestab kauem kui neli tundi pärast tema söögivahetundi või kui koolipäev algab ettenähtust oluliselt varem, peab kool võimaldama õpilastel saada ka täiendavat einet, et toidukordade vahed ei muutuks liiga pikaks. Lisaks kui laps näiteks viibib koolis pikendatud päeva pikapäevarühmas, õpiabitunnis või huvialaringis, siis peab lapsel olema võimalus saada ka täiendavat einet, nt koolieinet või hommikusööki. See nõue puudutab ka õhtuse vahetuse õpilasi, kellel pikapäevarühm, õpiabitunnid või kui huvitegevus on koolis enne tundide algust. Kui lapsel on vajadus saada koolieinet või hommikusööki, tuleb lapsevanemal sellest koolile teada anda.

Lisaks ei tohi pärast söögivahetundi järgneda kohe liikumisõpetuse tund. See võib tekitada olukorra, kus lapsed on sunnitud toitu kiiremalt sööma, kui nad peaksid, et jõuda liikumisõpetuse tunniks end ette valmistama. Lisaks võivad teatud kehalised harjutused vahetult pärast söömist tekitada valuaistinguid, mis võib mõjutada laste valmidust kaasa teha erinevaid liikumisõpetuses läbiviidavaid harjutusi. Söömise järgselt, seedimisprotsessis, suunab keha verd rohkem seedetrakti ja selle organitesse ning sama aegselt füüsilise pingutuse korral võib verevarustus lihastest ja muudest organitest väheneda ja see võib põhjustada nii kõhuvalu, iiveldust või üldist ebamugavustunnet.

Paragrahvis 21 nähakse ette regulatsioon pikapäevarühma päevakavaga seonduvalt. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on pikapäevarühm põhiharidust omandavatele õpilastele mõeldud keskkond, kus õpilastele pakutakse järelevalvet ning pedagoogilist juhendamist ja suunamist õppest vaba aja sisustamisel, koduste õpiülesannete täitmisel, huvitegevuses ning huvide arendamisel. Pikapäevarühmaga päevakavaga seonduv regulatsioon on täna esitatud sotsiaalministri määruse „Tervisekaitseõuded kooli päevakavale ja õppekorraldusele“ §-s 12. Lõike 1 kohaselt kavandatakse pikapäevarühma päevakavasse alati liikumisvõimalusi õpilase eale vastavate kehaliselt aktiivsete tegevustega, mis tehakse eelistavalt õues. Kehtiva regulatsiooniga (*Pikapäevarühma päevakavas kavandatakse vahetult pärast õppetundide lõppu vähemalt üks tund õpilase eale vastavat kehaliselt aktiivset tegevust, mida sisustatakse olenevalt ilmastikutingimustest, kas õues või ruumis*) võrreldes on regulatsioon eelnõus üldisem ning suurema rõhuasetusega õues viibimisele. Lõike 2 kohaselt peab pikapäevarühmas osalevatele õpilastele olema korraldatud koolis täiendav eine. See regulatsioon ühtib sisuliselt kehtiva regulatsiooniga. Ka sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määruse nr 8 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ § 4 lõikes 4 sätestatakse - *Kui laps viibib koolis pikendatud päeva pikapäevarühmas, parandusõpperühmas või huvialaringis, siis peab lapsel olema võimalus saada ka koolieinet.* Seega ei kehtestata sisuliselt senisega võrreldes uut regulatsiooni.

Paragrahvis 22 nähakse ette määruse rakendussätted. Esimeses kahes lõikes esitatud regulatsiooni pole võrreldes kehtiva regulatsiooniga muudetud. Lõikes 1 rõhutatakse, et enne käesoleva määruse jõustumist ehitusloa taotlemiseks esitatud kooli ehitusprojekti järgi ehitatud kool loetakse käesolevale määrusele vastavaks ka siis, kui ta vastab ehitusloa taotlemiseks esitatud ehitusprojekti koostamise hetkel koolidele kehtinud ehituslikele nõuetele. Rakendussätte eesmärk on võimaldada peale määruse jõustumist kõigil koolitusloa alusel tegutsevatel koolidel ja riigikoolidel tegevust jätkata nende senistes hoonetes ning ruumides.

Lõikes 2 on sätestatud, et pärast käesoleva määruse jõustumist ümberkorraldatav või asutatav kool loetakse käesolevale määrusele vastavaks ka siis, kui ta tegutseb lõikes 1 nimetatud koolihoones.

Lõikes 3 sätestatu alusel peavad koolid, välja arvatud pärast käesoleva määruse jõustumist ehitusloa taotlemiseks esitatud kooli ehitusprojekti järgi ehitatavad uued koolid, peavad end käesoleva §3 lõikes 3 ja § 4 lõikes 3 ja lõikes 4 sätestatud nõuetega vastavusse viima hiljemalt 1. septembriks 2030. a. Olemuselt on tegemist üleminekusättega (mis on üle võetud kehtivast regulatsioonist), millega antakse koolidele piisav aeg kehtestavate nõuetega vastavusse viimiseks ja rakendamiseks. Määruse nõudeid rakendatakse kõigile uutele pärast määruse jõustumist projekteeritud koolidele. Õpilaste tervist ja ohutust aitavad olemasolevates koolides tagada põhikooliklassi täitumuse ülemine piinorm, milleks on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 26 lõike 1 kohaselt 24 õpilast klassis. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt võib erandjuhul õpilaste arvu klassis üle klassi täitumuse ülemise piinormi suurendada, kuid seda saab teha vaid konkreetses klassis ja üheks õppeaastaks, hoolekogu nõusolekul ja tingimusel, et kõik tervisekaitse- ja ohutusnõuded on täidetud. See aitab tagada, et kooli õppe- ja kasvatusprotsess korraldatakse õpilaste tervisele ja ohutusele vajalikke tingimusi arvestades.

Paragrahvis 23 on sätestatud, et määrus jõustub 1. septembril 2025. a. Määruse jõustumise aeg on tingitud rahvatervishoiu seaduse jõustumisega, mille käigus muuhulgas muudeti ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sätteid, mis jõustuvad samuti 1. septembril 2025. a.

3. Määruse eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse muutmine ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrus kaasajastab ja lõdvendab seni kehtinud nõudeid ning lisab mõned uued nõuded, millega ei kaasne märkimisväärseid täiendavaid kulusid täna tegutsevatele koolidele. Kuna varasemalt paiknesid tervisekaitse nõuded koolidele kolmes erinevas õigusaktis (sotsiaalministri ja Vabariigi Valitsuse määrused) laiali, siis kindlasti lihtsustab nii nõuete täitja, kui ka nõuetest puudutatu jaoks olukorda asjaolu, et nüüd paiknevad nõuded ühes õigusaktis – käesolevas Vabariigi Valitsuse määruks.

Koolide ja nende pidajate jaoks on üheks olulisemaks muudatuseks kehtiva regulatsiooniga võrreldes nõue alustada koolipäevaga kell 9.00 või hiljem (juhul, kui varasemalt algas koolipäev kell 8.00), mis tähendab, et alustada tuleb sisuliselt ühe õppetunni võrra senisega võrreldes hiljem juba 2025/2026. õppeaastast alates. See kohustab paratamatult üle vaatama nii huvitegevuse alustamise ajad (sealhulgas koolimajast väljaspool teenust osutavatel isikutel jne), kui ka koolitranspordi korraldamise ajal (kooli pidajal ja teenust osutavatel isikutel).

Õpilase vaatest on üheks oluliseks muudatuseks kooli pidaja kohustuse täpsustamine kooli transpordiga seonduvalt, mis aitab kaasa vaidluste vähendamisele praktikas. Nimelt näeb määrus ette, et olukorras, kus õpilase koolitee kulgeb suure liikluskooormusega maantee ääres, kus lubatud piirkiirus on suurem kui 50 km/h ning puudub kergliiklustee või jalakäijate jaoks füüsilise takistusega (äärekivi, postid, piire vms) eraldatud kõnnitee või kulgeb koolitee väljaspool asulat läbi õpilasele potentsiaalselt terviseohtliku maastiku, peab kohaliku omavalitsuse poolt olema korraldatud transport kooli ja tagasi. Ehk, et sellises olukorras ei

arvestata 3 kilomeetri jalgsi käimise koolitee pikkuse puhvrit kohaliku omavalitsuse kasuks. Tegemist ei ole siiski kohalikule omavalitsusele pandud uue kohustusega, vaid olemasoleva kohustuse täpsustamisega. Nimelt sätestatakse juba Eesti Vabariigi haridusseaduse § 7 lõike 2 punktis 8, et kohaliku omavalitsuse kohustus on tagada koolikohustuslike õpilaste transport kooli ja kodu vahel. Kohalik omavalitsus saab sellises olukorras otsustada, et kuidas käituda – ehitada välja kergliiklustee, korraldada transport või leida mõni muu lahendus.

Määruse muudatusega ei kaasne sotsiaalset mõju, keskkonnamõju, olulist majanduslikku mõju enamikule ettevõtetele, mõju infoühiskonnale, riigikaitsele ja välissuhetele, siseturvalisusele ja regionaalarengule. Määrusega ei kaasne ka olulist täiendavat mõju järelevalvele, kuna järelevalve tegevused ei laiene, vaid jäävad senistesse piiridesse.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Enamik määruses ettenähtud nõuetest on rakendatavad juba täna. Need nõuded, millele kehtivad määrused nägid rakendamise tulevikus ette, näeb ka käesolev määrus selle sarnaselt ette. Määruse kehtestamise vajadus tulenes volitusnormi asukoha ja volitusnormi sisu muutusest.

Üldhariduskoolid peavad pärast määruse vastuvõtmist regulatsiooniga tutvuma ning viima muudatused sisse ja edaspidi järgima asjakohast regulatsiooni.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. septembril 2025. a, kui jõustub rahvatervishoiu seadus koos põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega.

7. Määruse eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemis EIS kaudu kooskõlastamiseks kõigile ministriumitele ja Eesti Linnade ja valdade Liidule ning arvamuse avaldamiseks Terviseametile, Tervise Arengu Instituudile, Sotsiaalkindlustusametile, Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudile, Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudile, Haridus- ja Noorteametile, Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Lastekaitse Liidule, Eesti Õpetajate Liidule, Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Lastevanemate Liidule, Eesti Eripedagoogide Liidule, Eesti Logopeedide Ühingule, Eesti Koolipsühholoogide Ühingule, Eesti Sotsiaalpedagoogide Ühendusele.

Kristina Kallas
haridus- ja teadusminister